

การศึกษาที่ยืดหยุ่นไร้รอยต่อ ของประเทศไทย

(ROADMAP ในอีก 15 ปี ข้างหน้า)

อาจารย์เปี่ยมก:
อภิรักษ์ ลิขิตจิตต์

ปริญญาเอก (กำลังศึกษา): กศ.ด. หลักสูตรและการสอน
ปริญญาโท: ค.ม. หลักสูตรและการสอน
ปริญญาตรี: พร.บ. ปรัชญา เกียรตินิยมอันดับ 2

การศึกษาที่ยืดหยุ่นไร้รอยต่อของประเทศไทย (Roadmap ในอีก 15 ปี ข้างหน้า)

อาจารย์เปี้ยก
อภินันท์ สิริรัตนจิตต์

รายการบรรณานุกรม

อภินันท์ สิริรัตนจิตต์. (2568). การศึกษาที่ยืดหยุ่น
ไร้รอยต่อของประเทศไทย (Roadmap ในอีก 15 ปี
ข้างหน้า). สงขลา: AP Book and Infopreneur.

พิมพ์ครั้งที่ 1 มีนาคม 2569
จำนวน 152 หน้า

“โลกยุคใหม่ต้องการผู้เรียนที่เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต
มากกว่าผู้ที่เรียนจบเพียงครั้งเดียว”

คำนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ เศรษฐกิจฐานความรู้ และสังคมที่เชื่อมโยงถึงกันทั่วโลก การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อทุกมิติของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อ “ระบบการศึกษา” ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมที่เคยยึดโยงอยู่กับโครงสร้างโรงเรียน ห้องเรียน และหลักสูตรที่ตายตัว กำลังถูกตั้งคำถามถึงความเหมาะสมต่อโลกยุคใหม่ที่ต้องการผู้เรียนที่สามารถปรับตัว เรียนรู้ตลอดชีวิต และสร้างสรรค์นวัตกรรมได้อย่างต่อเนื่อง

ในบริบทดังกล่าว แนวคิด “การศึกษาที่ยืดหยุ่นไร้รอยต่อ (Seamless and Flexible Education)” จึงได้กลายเป็นหนึ่งในแนวคิดสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาระดับโลก แนวคิดนี้มุ่งเน้นการสร้างระบบการเรียนรู้ที่เปิดกว้าง ยืดหยุ่น และเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา และตลอดช่วงชีวิต

หนังสือ *การศึกษาที่ยืดหยุ่นไว้ร่อยต่อของประเทศไทย* เล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเสนอกรอบแนวคิดองค์ความรู้ และทิศทางการพัฒนาระบบการศึกษาในโลกยุคใหม่ โดยเนื้อหาของหนังสือแบ่งออกเป็น 7 บท ซึ่งเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

บทที่ 1 นำเสนอภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงของโลกการศึกษาในยุคการเปลี่ยนผ่าน พร้อมวิเคราะห์แนวโน้มการศึกษาโลกในอนาคต

บทที่ 2 อธิบายแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของการศึกษาที่ยืดหยุ่นไว้ร่อยต่อ โดยเชื่อมโยงกับแนวคิดการเรียนรู้สมัยใหม่

บทที่ 3 กล่าวถึงระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) ซึ่งเป็นโครงสร้างสำคัญของการศึกษาในยุคดิจิทัล

บทที่ 4 วิเคราะห์บทบาทของเทคโนโลยีและปัญญาประดิษฐ์ในการสนับสนุนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและเฉพาะบุคคล

บทที่ 5 นำเสนอแนวทางการออกแบบระบบการเรียนรู้ไว้ร่อยต่อ รวมถึงการพัฒนาหลักสูตร การประเมินผล และระบบการรับรองสมรรถนะ

บทที่ 6 กล่าวถึงแนวโน้มและภาพอนาคตของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้งในระดับโรงเรียน มหาวิทยาลัย และสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ

บทที่ 7 เป็นบทสังเคราะห์ที่นำเสนอกรอบนโยบาย แนวทางการดำเนินงาน และแผนพัฒนาการศึกษาที่ยืดหยุ่นของประเทศไทยในระยะยาว

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการจัดประกายแนวคิดใหม่ ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการศึกษา และเป็นแหล่งองค์ความรู้สำหรับครู นักวิชาการ ผู้กำหนดนโยบาย ตลอดจนผู้ที่สนใจการปฏิรูปการศึกษา เพื่อร่วมกันสร้างระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และพัฒนาศักยภาพของมนุษย์อย่างเต็มความสามารถ

หากหนังสือเล่มนี้สามารถช่วยเปิดมุมมองใหม่ และเป็นแรงบันดาลใจในการพัฒนาการศึกษาแม้เพียงเล็กน้อย ผู้เขียนก็ถือว่าการจัดทำหนังสือเล่มนี้ได้บรรลุวัตถุประสงค์แล้ว

อภิรักษ์ สิริรัตนจิตต์
มีนาคม 2569

“เมื่อการเรียนรู้เชื่อมโยงโรงเรียน ชุมชน และโลกได้
เกิดการทำงานเข้าด้วยกัน
การศึกษาก็จะกลายเป็นพลังในการพัฒนาสังคม”

สารบัญ

คำนำ	v
สารบัญ	ix
บทนำ	1
แนวคิดสำคัญของหนังสือ	2
บทที่ 1 โลกการศึกษาในยุคการเปลี่ยนผ่าน 4 (The Great Shift in Global Education)	
1.1 โลกศตวรรษที่ 21 กับความท้าทายของ ระบบการศึกษา	5
1.2 การล่มสลายของโมเดลโรงเรียนแบบ ศตวรรษที่ 20	6
1.3 แนวคิด Future of Education ในระดับ โลก	7
1.4 การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning Society)	8
1.5 บทเรียนจากประเทศชั้นนำด้านการศึกษา	9
1.6 การเปลี่ยนจาก School System สู่ Learning Ecosystem	10
1.7 แนวโน้มการศึกษาโลกในปี 2030–2050	11
บทที่ 2 แนวคิดการศึกษาที่ยืดหยุ่นไร้รอยต่อ14 (Concept of Seamless and Flexible Education)	
2.1 ความหมายของการศึกษาที่ยืดหยุ่น	15
2.2 ความหมายของ Seamless Learning	16

2.3 องค์ประกอบของระบบการเรียนรู้ไร้รอยต่อ	17
2.4 ความแตกต่างระหว่าง Traditional Education กับ Seamless Education	18
2.5 หลักการสำคัญของ Flexible Learning System	19
2.6 การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended & Hybrid Learning)	19
2.7 Personalized Learning Pathways	20
2.8 บทบาทของผู้เรียนในระบบการศึกษาใหม่	21
บทที่ 3 ระบบนิเวศการเรียนรู้ยุคใหม่ (Learning Ecosystem for Seamless Education)	23
3.1 แนวคิด Learning Ecosystem	24
3.2 การเชื่อมโยงโรงเรียน มหาวิทยาลัย และ โลกการทำงาน	25
3.3 แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล	26
3.4 Open Education Resources (OER)	26
3.5 Micro-credential และ Digital Badge	27
3.6 Learning Portfolio และการสะสม สมรรถนะ	28
3.7 Learning Network และชุมชนการเรียนรู้	28
3.8 บทบาทของครูใน Learning Ecosystem	29

บทที่ 4 เทคโนโลยีและ AI กับการศึกษา ที่ยืดหยุ่น (AI and Technology for Flexible Education)	32
4.1 AI กับการปฏิวัติการศึกษา	33
4.2 Adaptive Learning Systems	34
4.3 Learning Analytics	35
4.4 AI Tutor และ Intelligent Learning System	36
4.5 Virtual Classroom และ Immersive Learning	36
4.6 Metaverse กับอนาคตการศึกษา	37
4.7 AI เพื่อการเรียนรู้เฉพาะบุคคล	38
4.8 ความท้าทายด้านจริยธรรมและความ ปลอดภัยของ AI	38
บทที่ 5 การออกแบบระบบการเรียนรู้ไร้รอยต่อ (Designing Seamless Learning Systems)	42
5.1 การออกแบบหลักสูตรแบบยืดหยุ่น	43
5.2 Competency-based Curriculum	44
5.3 Learning Pathway Design	45
5.4 Modular Learning Structure	45
5.5 การเชื่อมต่อการเรียนรู้ Formal – Non- formal – Informal	46
5.6 การวัดและประเมินผลแบบใหม่	47

5.7 Credential System ใหม่ของโลก	47
การศึกษา	
5.8 โมเดล Seamless Education Framework	48
บทที่ 6 อนาคตการศึกษาที่ยืดหยุ่น	51
(The Future of Seamless Education)	
6.1 โรงเรียนแห่งอนาคต (Future School)	52
6.2 มหาวิทยาลัยในโลกยุคใหม่	53
6.3 การเรียนรู้ตลอดชีวิตในสังคมดิจิทัล	54
6.4 อาชีพใหม่ในระบบการศึกษา	54
6.5 บทบาทของครูในอนาคต	55
6.6 นโยบายการศึกษาสำหรับ Seamless Learning	56
6.7 ประเทศไทยกับการเปลี่ยนผ่านสู่การศึกษาที่ยืดหยุ่น	56
6.8 วิสัยทัศน์การศึกษาโลกในศตวรรษที่ 21	57
บทที่ 7 จากวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ: การขับเคลื่อนการศึกษาที่ยืดหยุ่นให้ร้อยต่อ	60
7.1 การเปลี่ยนผ่านของระบบการศึกษาโลก	60
7.2 การปฏิรูปการศึกษาสู่ระบบการเรียนรู้ร้อยต่อ	61
7.3 กรอบนโยบายการศึกษาที่ยืดหยุ่นสำหรับประเทศไทย	62

7.4 Framework การพัฒนาระบบการเรียนรู้ ไร้รอยต่อ	63
7.5 Scenario อนาคตการศึกษา ปี 2040	64
7.6 การพัฒนาศักยภาพครูในยุค Seamless Education	65
7.7 Roadmap การศึกษาที่ยืดหยุ่นของ ประเทศไทย (2025–2040)	65
7.8 วิสัยทัศน์การศึกษาไทยในอนาคต	66
ภาคผนวก	68
กรณีศึกษา: การศึกษาที่ยืดหยุ่นไร้รอยต่อในประเทศ ที่ประสบความสำเร็จ	69
โมเดลทฤษฎีใหม่	78
Seamless Education Ecosystem Model (SEEM)	
รายการอ้างอิง	84
ข้อเสนอแนะของผู้เขียน	86
เกี่ยวกับผู้เขียน	

“การศึกษาที่ไร้รอยต่อไม่ใช่เพียงการเปลี่ยนวิธีเรียน
แต่คือการเปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ทั้งระบบ”

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่จากการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ และระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อรูปแบบการดำรงชีวิต การทำงาน และระบบการศึกษาทั่วโลกอย่างลึกซึ้ง

ระบบการศึกษาแบบดั้งเดิมที่พัฒนาขึ้นในยุคอุตสาหกรรมมักเน้นการเรียนรู้ในห้องเรียน การถ่ายทอดความรู้จากครูสู่ผู้เรียน และการประเมินผลผ่านการสอบ อย่างไรก็ตาม รูปแบบดังกล่าวเริ่มไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของโลกยุคใหม่ได้อย่างเพียงพอ

แนวคิด การศึกษาที่ยืดหยุ่นไร้รอยต่อของประเทศไทย (Seamless Education) จึงเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อบริบทของโลกยุคดิจิทัล โดยมุ่งเน้นการสร้างระบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้จากหลากหลายบริบทเข้าด้วยกัน ทั้งการเรียนรู้ในระบบ นอกกระบบ และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

หนังสือเล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายแนวคิด ทฤษฎี และแนวทางการออกแบบระบบการศึกษาที่ยืดหยุ่นไร้รอยต่อ โดยนำเสนอทั้งมิติทางทฤษฎี แนวโน้มการศึกษาโลก เทคโนโลยีการเรียนรู้ และกรอบแนวคิดสำหรับการพัฒนาระบบการศึกษาในอนาคต